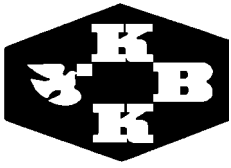

KISGRAFIKA

53. évfolyam. Megjelenik egy évben négyszer.

Kiadja a „Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület”.

Postacím: 1538 Budapest, Pf. 519., internetcím: www.kisgrafika.hu

Szerkesztőbizottság: dr. Arató Antal, Ürmös Péter, Vasné dr. Tóth Kornélia

Felelős kiadó: Palásthy Lajos titkár; e-mail: info@kisgrafika.hu

Koppány György színezett rézkarca, C3 col, 130×100

T A R T A L O M

- Vasné dr. Tóth Kornélia: A nemzeti emlékezet helyei ex libriseken. 2. rész
Vasné dr. Tóth Kornélia: Tibold Attila. Híres gyűjtők könyvjegyei az OSZK-ban
dr. Horváth Hilda: Partage plus projekt
Rácz Mária: Emlékezés Vadász Endre grafikusművészre
Ürmös Péter: In memoriam Varga Péter András
Ürmös Péter: Az utolsó kiállítás – búcsú dr. Mayer Józseftől
HÍREK – LAPSZEMLE – EGYESÜLETI HÍREK

2014/4

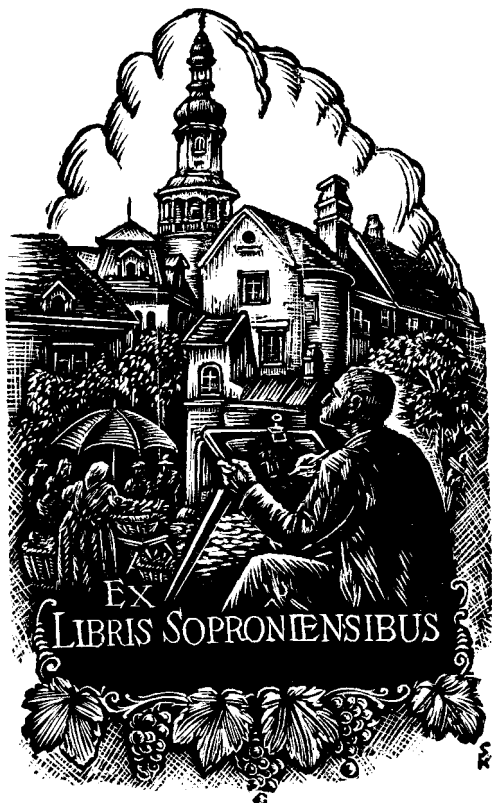
A NEMZETI EMLÉKEZET HELYEI EX LIBRISEKEN

2. RÉSZ

Történelmi és nemzeti emlékhelyeink

A **történelmi emlékhely**: „a nemzet vagy valamely velünk élő nemzetiség történelmében meghatározó jelentőséggel bíró helyszín, amelyet a kormány rendelettel történelmi emlékhelyléllyé nyilvánít”¹. 2013-ra már 42 lett a történelmi emlékhelyek száma hazánkban. A részletező felsorolástól ezúttal eltekintenek, csak az ex libriseken előforduló helyszínek közül említenek néhányat, a soproni Tűztoronyt, az esztergomi Várhegyet a bazilikával, a visegrádi, az egri, a sárospataki várat, a szegedi dómot, a veszprémi várat, a tihanyi bencés apátságot, a pécsi székesegyházat és a keszthelyi Festetics kastélyt.

Sopron grafikus mindenese², **Sterbenz Károly** (1901–1993) könyvjegyein keresztül betekintést kaphatunk a város művelődéstörténetébe. Ex libriseinek visszatérő motívumai Sopron nevezetességei: a Fő tér, a Szentháromság-szobor, a Tűztorony, a Rózsa utca, a Bécsi-domb, belvárosi utcacézetek³ (Exl. C/162, graf. Sterbenz Károly). A Fő terén álló 58 méter magas Tűztorony a város jelképe. A *Civitas Fidelissima*, azaz a leghűségesebb város (Sopron) *közkönyvtárának ex librisén* is a Tűztorony látható (Exl. C/163, graf. Sterbenz Károly).

Sterbenz Károly fametszete, X2, 105×63

1 Közzétették a nemzeti emlékhelyek listáját, Múlt-kor, 2011. június 15., http://www.mult-kor.hu/20110615_kozzetettek_a_nemzeti_emlekhelyek_listajat

2 GALAMBOS Ferenc, *Sterbenz Károly, Sopron grafikusművésze*, Kisgrafika Értesítő, 1965. aug., 193.

3 ORBÁN Anna, *Ex libris Sterbenz, Egy 20. századi soproni mester munkái*, Edutech Kiadó, 2010., 13.

Az **esztergomi** várhegyen álló klasszicista stílusú bazilika, a Nagyboldogasszony és Szent Adalbert prímási főszékesegyház Magyarország legnagyobb egyházi épülete. Ez látható Katona Gábor (1906–1998) esztergomi ügyvéd, hosszú időn át a KBK elnökségi tagja ex librisén (Exl. K/140, graf. Fery Antal)⁴.

*Fery Antal
fametszete, X2, 75×53*

A **visegrádi** kettős várrendszert 1250 körül építtette IV. Béla király és felesége, Lascarić Mária királyné. A későbbi korokban sok átalakításon ment át. A *Kiss Tibor* nevére szóló ex librisen Schulek János építész mérnök – a visegrádi palota felfedezője – portréja látható (Exl. K/379, grafikus Kertes-Kollmann Jenő). Ő kezdeményezte és irányította a Salamon-torony és a fellegrvár két világháború közötti, szinte folyamatos

Perei Zoltán fametszete, X2, 132×80

4 SZÁSZNÉ GASZTONYI Mária, *Dr. Katona Gábor, a magyar ex libris-gyűjtők doyenje*, Kisgrafika 1997. különsz., 7.

ásatásait⁵. *Gombos László* – egykori jászberényi bíró, jelenleg budapesti lakos – ex librisén Mátyás kútja látható, a visegrádi palotából (Exl. G/353, graf. Perei Z.).

Az *egri vár* hazánk nagy múltú vára. Az 1552. évi egri ostrom eseményeit és ennek előzményeit dolgozza fel Gárdonyi Géza (1863–1922) *Egri csillagok* (1901) c. történelmi regénye. Gárdonyi portróját és az egri várat szemléltethetjük egy 2013-ban, Gárdonyi születése 150. évfordulóján készült nevenre szóló ex librisen, a grafikus Imre Lajos (Exl. V/351, Ex libris Vasné Tóth Kornélia). *Kádár Lajos* ex librisén is az egri vár látható, az előtérben harcossal, a grafikus Fery Antal.

Az egri várat Dobó István várkapitány és Szulejmán szultán⁶ portréjával idézi *Binder Imola* ex librise (Exl. B/520, graf. Kollmann Jenő) – emlékezve az 1552-es egri viadalra. Az Egerhez életrajzilag is kötődő *Kiss Tibor* ex libris sorozatot készített, melyek történelmünk híres helyszíneit, műemlékeit mutatják be, egy-egy híres ember portréjával. Egyik ex librisén gróf Koháry István (1649–1731) országbíró, hadvezér, Eger 1687-es felszabadítója látható (Exl. K/377, graf. Kertes-Kollmann Jenő).

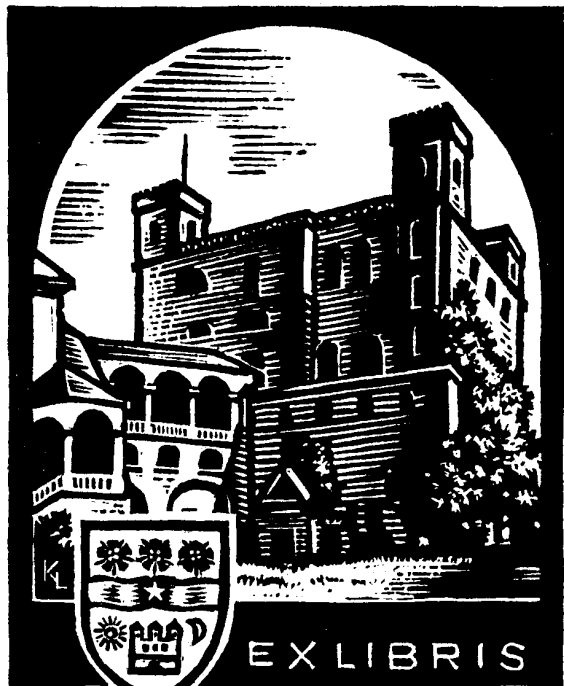
Sárospatak történelmi jelentőségét mindenkinél szebben méltatta 1847-ben Petőfi Sándor, amikor ezt írta Sárospatakról kelt úti levelében: „Szent föld. E város volt a magyar forradalmak oroszlánbarlangja. Itt tanyáztak a szabadságharc oroszlánjai.”⁷ *Béres Ferenc* (1922–1996) énekművész a Sárospataki Református Főgimnázium növendéke volt⁸. 1987-es ex libris

sére ezért került helyi vonatkozásként a pataki vár ábrázolása, a grafikus Kékesi László. A városhoz kötődik *Király Zoltán* (1933–2011) költő, műfordító is, aki szintén itt járt gimnáziumba, és itt kezdett verseket írni⁹. A sárospataki várat ábrázoló ex librise Solyom Sándor alkotása¹⁰.

A nevenre is készült a sárospataki várat Rákóczi portréjával bemutató ex libris (Ex libris *Vasné Tóth Kornélia*, Exl. V/258, graf. Ürmös Péter). Ehhez az alkalmat az OSZK Plakát- és Kisnyomtatványtár által rendezett „A harcunkat megharcoltuk (A Rákóczi-szabadságharc emlékezete)” c. kiállítását szolgáltatta, a Rákóczi-szabadságharc bukásának 300. évfordulóján, 2011-ben.

A *szegedi Dóm* 1913–1930-ban épült neoromán stílusban Schulek Frigyes és Foerk Ernő tervei alapján. *Szepesváriné Rác Mária* (1943–) szegedi gyűjtő, a Kisgrafika Barátok Köre szegedi titkára könyvjegyen a már bemutatott soproni Tűztorony, ill. a szegedi Dóm szerepel (Exl. Sz/332, graf. Sterbenz Károly). *Krier Rudolf* (1910–2000) szegedi jogász, hosszú időn át a szegedi KBK titkára ex librise 1988-ban készült, a KBK XIII. Országos Találkozója alkalmából (Exl. K/970, graf. Bagarus Zoltán). Ezen Szeged látható mozaikos képekben, a középpontban a szegedi dómmal. *Némedy Gyula* (1881–1949) szegedi ügyvéd, költő, műgyűjtő és műpártoló, Szeged művelődéstörténetének jeles alakja. Ex librise feliratában is jelzi, hogy szegedi vonatkozású: *Ex libris szegediensis* Dr. Némedy Gyula (Exl. N/197, graf. Selmeczi-Skonda Károly).

SÁROSPATAK

Kékesi László linómetszete, X3, Op. 179 (1987), 117×77

5 Árpád- és középkor és kora újkor regészet (kb. 1000-1700) = Magyarország a XX. században, V. kötet, <http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/1334.html>

6 Az ex librisen tévesen II. Szulejmán neve szerepel I. Szulejmán helyett. A portré helyesen I. Szulejmánt ábrázolja.

7 KIRÁLY Zoltán, *Schola Patakiana*, <http://www.reformatus-sp.sulinet.hu/srkg/nagyrefi/index.php?page=mult>

8 Béres Ferenc Sárospatakhoz való kötődését bizonyítja, hogy 1968-ban általa alapított Sárospataki Képtárnak adományozta képzőművészeti gyűjteményét (festmény, grafika, plakett, szobor), a könyvtárnak egyháztörténeti gyűjteményét.

Bagarus Zoltán fametszete, X2 (1988), 110×90

9 *Király Zoltán önéletrajza*,

http://www.napkut.hu/naput_2002/2002_10/107.htm

10 Lásd Kisgrafika 2002/4. sz., 6.

A *Keszthelyi Fesztetics kastély és a Georgikon* is a történelmi emlékhelyek közé tartozik. A Fesztetics kastélyban található a Helikon Kastélymúzeum. Ezt örökíti meg Andruskó Károly grafikája (Exl. H/393). Az 1921-ben emelt, oszlopokon álló, kupolás Helikon-emlékmű a Fesztetics György gróf uradalmi székhelyén tartott irodalmi ünnepek emlékére készült (Exl. P/466, graf. Andruskó)¹¹. A Georgikont¹², gazdasági tanintézetet 1797-ben alapító Fesztetics György (1755–1819), és segítőtársa, Tessedik Sámuel (1742–1820) pedagógus, gazdasági szakíró¹³ portréi láthatók Kollmann Jenő ex librisein (Exl. P/447, 448, graf. Kollmann Jenő).

A *veszprémi (érseki) várat* láthatjuk *Poór Ferenc* 1974-ben készült ex librisein (Exl. P/441, grafikus Stettner Béla, Exl. P/462, grafikus Andruskó Károly). A veszprémi vár egyik legjelentősebb épülete az érseki palota, a magyar barokk építészet kimagasló remekműve. 1765–1776 között épült Fellner Jakab tervei szerint. A könyvtár körülbelül 60 000 kötetet számlál. Az egyik ex librisen a Szent István völgyhíd, Veszprém jelképe is látható.

Stettner Béla grafikája (1974)

Az 1055-ben alapított *tihanyi bencés apátság* külső képe és környezete látható Kollmann Jenő több alkotásán (Exl. T/4, 5, 127). Az egyik ex librisen az altemplom is látható, I. András király sírjával (Exl. P/442)¹⁴. A monostor alapítólevele (1055) a legrégebbi, eredeti formájában fennmaradt magyar szórványemlék. Latin nyelvű szövegében magyar szavakat, kifejezéseket is találunk: „feheruurau rea meneh hadou utu rea” (Fehérvárra menő hadi útra). Az oklevelet a Pannonhalmi Főapátság levéltárában őrzik.

Az 1970-as budapesti XIII. Nemzetközi Ex libris Kongresszusra a *pécsi székesegyház* ábrázoló ex librist rendelt a pécsi *Kovács József* (1915–1996) könyvkötő¹⁵, nyomdász, 1979-től a pécsi Kisgrafika Barátok Köre titkára (Exl. K/955, graf. Andruskó Károly). Kékesi László a Pécsen rendezett III. Országos KBK találkozóra készített a város nevezetesség-

Kékesi László grafikája (1976), 115×80

geit bemutató alkalmi grafikát 1976-ban¹⁶. A Pécsi Püspöki Könyvtárat, a Pécsi Tudományegyetem Könyvtárának közvetlen jogelődjét Klimó György pécsi püspök (1751–1777) alapította meg 1774-ben¹⁷, és tette nyilvánossá mindenki „közhasznára”, Magyarországon elsőként. A könyvtár eredeti helye a *püspöki palota* délnyugati szárnya volt¹⁸. A könyvtáralapító püspök portréja látható Kovács József ex librisén (Exl. K/645, graf. Kertes-Kollmann Jenő). A püspök egyébként maga is készített ex librist 1754-ben.

A **nemzeti emlékhely**: „a nemzet történelmében meghatározó jelentőséggel bíró helyszín, amely a magyar, illetve a magyar és az ország területén élő nemzetiségek összetartozását erősítő és identitásképző jellegénél fogva a nemzet önképében kiemelkedő fontossággal bír, továbbá amely országos jelentőségű állami megemlékezés színhelye lehet, és amelyet az Országgyűlés (...) törvénnyel nemzeti emlékhellyé nyilvánít”¹⁹. Az eredetileg megállapított nemzeti emlékhelyek: az Ópusztaszeri és a Mohácsi Történelmi Emlékhely, a debreceni református nagytemplom és kollégium, a székesfehérvári romkert, a budapesti Hősök tere, a Várnegyed, a Kossuth Lajos tér, a Magyar Nemzeti Múzeum, a Rákoskeresztúri Új Köztemető 298, 300 és 301-es parcellája²⁰. E kilenc hely mellett 2011-ben két további helyszínt fogadott el a parlament: a pákozdi katonai emlékhelyet, ill. Somogyvár-Kupavárt mint középkori

11 1817 és 1819 között évenként két ünnepet tartottak, az egyiket február 12-én, I. Ferenc király születésnapján, a másikat május 21-én, a georgikoni vizsgák táján. Az ünnepekre az öreg gróf meghívta a dunántúli földbirtokosokat, írókat és tudósokat. – *Keszthely, Helikon park*, <http://www.keszthely.hu/latnivalok/helikon-emlekmu>

12 Egyes épületeiben ma a Georgikon Majortörténelmi Kiállítóhely működik, míg oktatási intézményként jogutódja a Pannon Egyetem Georgikon Kar.

13 A főiskola 1848-ban szűnt meg.

14 A grafikán tévesen II. András (1205–1235) neve szerepel, I. András király (1046–1060) helyett.

15 *Kovács József = Pécs lexikon, I.*, Főszerk. ROMVÁRY Ferenc, Pécs, Pécs Lexikon Kult. Nonprofit Kft., 2010, 423.

16 *Kékesi László ex librisei és alkalmi grafikái*, Hajdúhadháztéglás, Hajdúhadháztéglási Földi János Városi Könyvtár Kisgrafikai füzetek (9.), 1989, 15.

17 *Klimó Könyvtár = Pécs lexikon I.*, Főszerk. ROMVÁRY Ferenc, Pécs, Pécs Lexikon Kult. Nonprofit Kft., 2010., 404.

18 POHÁNKA Éva, *Klimó Könyvtár*, <http://kulongyujtemenyek.lib.pte.hu/kk-klimokonyvtar>

19 *Közzétették a nemzeti emlékhelyek listáját*, Múlt-kor, 2011. június 15., http://www.mult-kor.hu/20110615_kozzetettek_a_nemzeti_emlekhelyek_listajat

20 *Tizenegy nemzeti emlékhely, harminchat történelmi emlékhely*, Népszabadság, 2011. november 10.,

http://nol.hu/kult/kilenc_nemzeti_emlekhely_harminchat_tortenelmi_emlekhely

Menyhárt József fametszete, X2, op. 433 (1975), 50×110

kultikus központot²¹. A lista 2013-ban tovább bővült a Fiumei úti sírkerttel és a pannonhalmi bencés apátsággal²².

A 13 nemzeti emlékhelyből több budapesti helyszínt tárgyaltam a világörökségi lista kapcsán, ezek mellett kettőt emelnék ki: a *Mohácsi Történelmi Emlékhelyet* és a *debreceni nagytemplomot*.

A *Mohácsi Történelmi Emlékhelyet* az 1526. augusztus 29-ei mohácsi csata emlékére alakították ki a várostól délre fekvő Sátorhely szomszédságában az esemény 450 éves évfordulóján, 1976-ban, hosszas régészeti feltárások után²³. 2011 augusztusától az emlékhely megújult formában várja a látogatókat. A park területe 1700 katona végső nyughelye²⁴. A tömegsírok között II. Lajos király, Tomori Pál, Kanizsai Dorottya, Szulejmán szultán és sok-sok névtelen vitéz fából faragott szobrai, ill. fegyvereket és lovakat ábrázoló kopjafák sokaságát láthatjuk. Alkotóik Király József, Kiss Sándor, Kő Pál és ifj. Szabó István szobrászművészek voltak. A sírkertben zsendelytetős kis lélekharang és tíz méter magas, tölgyfából készült kereszt emlékezik még a csatában elhunyt keresztényekre.

A Mohácshoz, az emlékhelyhez fűződő ex librisek szép válogatását nyújtja a *Mohács az ex libriseken* című, 1991-ben kiadott album. Az azonos című pályázatra beküldött alkotások a Mohácsi Jenő Városi Könyvtárban kerültek bemutatásra 1991 februárjában²⁵. A díjazott művek közül *Bosnyák Mihály* grafikáján II. Lajos király portréja látható, a temetőbeli kopjafák szerepelnek *Bogdán Zoltán* tollrajzán, a lélekharang áll a középpontjában *Horváth Erzsébet* műanyagmetszetének. *Bánsági András* grafikáin a sírkert kopjafáit, ill. busó álarcot láthatunk²⁶. A Dr. Szobor részére készült ex libris is busófejet ábrázol, pánsíppal (Exl. Sz/421). A maszkos télüző népszokás, a mohácsi busójárás néprajzi hungarikum.

A „kálvinista Rómában”, *Debrecenben* található Magyarország legnagyobb *református temploma* (1500 m² alapterület). A klasszicista stílusú mai templom építése 1805-ben kezdődött, 1824-re készült el²⁷. A szabadságharc idején 1849-ben néhány hónapra ide költözött az országgyűlés. 1849.

21 *Nemzeti és történelmi emlékhelyek*, Turizmus Online, 2011. november 10., http://www.turizmusonline.hu/aktualis/cikk/nemzeti_es_tortenelmi_emlekhelyek

22 *Még az idén nő a nemzeti emlékhelyek száma*, 2013. november 15., <http://www.kormany.hu/hu/emberi-eroforrasok-miniszteriuma/hirek/meg-az-iden-no-a-nemzeti-emlekhelyek-szama>

23 *Mohácsi Történelmi Emlékhely*, http://www.utazizthon.hu/satorhely_mohacsi_tortenelmi_emlekhely.html

24 *Mohácsi Történelmi Emlékhely*, <http://www.ddnp.hu/mte>

25 ARATÓ Antal, *A mohácsi pályázatról*, *Kisgrafika* 1991/2. sz., 8; KOVÁCS Orsolya, *Mohács az ex libriseken*, *Kisgrafika* 1991/2. sz., 9.

26 *Bánsági András grafikái II.*, Ferencvárosi Alkotó Képzőművészek Közössége Kiadványa, 1983.

27 BALOGH Zsolt–KERÉKGYÁRTÓ Éva–TÁRNOKI Judit–TÉCSI Zoltán, *Szíviünk hungarikumai*, Kisújszállás, Pannon-Literatúra Kft., 2009, 38.

április 14-én Kossuth Lajos itt hirdette ki a Függetlenségi Nyilatkozatot.²⁸

Menyhárt József grafikus nemhiába kapta a „Debrecen krónikása” címet, számtalan, a város utcáit, tereit megjelenítő alkotása miatt²⁹. A Kisgrafika Barátok Köre ceglédi szervezete 1975-ös debreceni látogatását örökíti meg egy Menyhárt-grafika, jobbról a debreceni nagytemplommal³⁰.

Németh Nándor grafikája, P1 (1967), 89×57

Nagy Dezső (1911–1981) debreceni lelkész-könyvtáros³¹, a debreceni Kollégiumi Nagykönyvtár könyvtárosa, ex librisek gyűjtő, az 1973-ban megalakuló debreceni helyi gyűjtőkör titkára. Ex librisein gyakori a debreceni irodalmi vonatkozás, pl. Csokonai Vitéz Mihály, Fazekas Mihály portréja, ill. a vallásos motívumok. A debreceni nagytemplomot a magyarság egyéb attribútumaival bemutató ex librise Németh Nándor alkotása (Exl. N/58). Andruskó Károly ex librisein a református nagytemplom és a református kistemplom szerepel. A kép ennyiben is reflektál Nagy Dezső református és lelkész voltára (Exl. N/47).

Réthy István (1909–1988) – a KBK későbbi titkára – Debrecenben végzett jogot, ott lett ügyvéd³². A debreceni Ajtósi Dürer Céh egyik alapító tagja volt. A Réthy István nevére szóló, a debreceni nagytemplomot ábrázoló ex libris grafikusa Selmeczi Skonda Károly (Exl. R/252).

A **felsorolt emlékhelyek** hazánk múltjában kiemelkedő szerepet játszottak, valamely történelmi kor meghatározó színterei voltak, egyúttal a nemzet önazonosítását, önazonosságát illetően is nagy jelentőségűek. E helyek ex libriseken, ex librisek gyűjtők és készítőik személyén keresztül való bemutatása új ismeretekkel, viszonyrendszerekkel gazdagíthatja az emlékhelyekről, hazánkról kialakított képünket. „... azt mondják, hogy az ember megszületik, és környezetének nyelvéhez, szokásaihoz, öltözködéséhez, táplálkozásához és törvényéhez hasonul. Belenő a helybe... Mindnyájunk élete, akik egy időbe és egy helyre születtünk, születésünk előttről összetartozik”³³.

Tamási Áron szavaival: „Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne” (Exl. M/162, graf. Torró Vilmos).

Vasné Tóth Kornélia

28 *Nemzeti emlékhely lett a Nagytemplom és a Kollégium*, <http://www.dehir.hu/debrecen/nemzeti-emlekhely-lett-a-nagytemplom-es-a-kollegium/2011/11/08/29>

29 LENKEY István, *Emlékezés Menyhárt Józsefre*, *Kisgrafika* 1996/3. sz., 4–6.

30 Réthy István, *A második országos kisgrafikai találkozó Cegléden*, *Kisgrafika* 1975/2. sz., 33–34.

31 LENKEY István, *Találkozásaim az ex librissel, Hogyan lettem gyűjtő?*, *Kisgrafika* 2008/1. sz., 7.

32 *Rövid életrajz*, *Kisgrafika*, 1988/3. sz., 7.

33 HAMVAS Béla, *Az öt génusz – A bor filozófiája*, *Életünk Szerkesztősége, Szombathely*, 1988, 57.

HÍRES GYŰJTŐK KÖNYVJEGYEI AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRBAN

TIBOLD ATTILA

Húsz éve hunyt el Tibold Gábor Attila (1926–1994) bencés szerzetes, egykori pápai, lázi lelkipásztor¹, a pannonhalmi Bencés Főapátsági Levéltár könyvtárosa, majd igazgatója (1962–1967), gazdasági levéltárosa (1967–1974)², foglalko-

Andruskó Károly linómetszete, X3, 90×60

zásához is kapcsolódóan szentkép-, képeslap-, bélyeggyűjtő. Foglalkozott a pannonhalmi apátság könyvtára történetével, erről írása is megjelent³. A bencés atyák szokását átvéve gyűjtötte a világ minden tájáról származó képeslapokat⁴, melyeket – hasonlóan a bélyegekhez – egy-egy város nevezetességei köré csoportosított⁵. Régi és újabb szentképeket is gyűjtött, ezek több kiadványba is bekerültek, pl. a máriapócsi kegykép kisgrafikai ábrázolásainak katalógusába⁶. Egyházi témához

1 Tibold Attila atya, <http://gyertyalag.hu/gyertyagyujtas/erteeg.php?erteeg=26474>

2 A Pannonhalmi Bencés Főapátsági Levéltár igazgatói, <http://t3.osb.hu/static/leveltar/ltaros.htm>

3 Tibold Attila: *A pannonhalmi könyvtár története – Különös tekintettel annak fejlődésére 1802-től napjainkig*, Pannonhalma, 1999., Pannonhalmi Füzetek sorozat, 45. szám, <http://nektar.oszk.hu/hu/manifestation/415305> és http://www.okgyk.hu/OKGyK_bibliogr.html

4 Matyikó Sebestyén József: *A nagyvilág képes levelezőlapokon – Beszélgetés Kerekes Hubert testvérrel*, Új Ember, 2006. március 19., LXII. évf. 12. (3005.), <http://ujember.katolikus.hu/Archivum/2006.03.19/0601.html>

5 *Főapátsági gyűjtemények*, <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:wsSIZwm-PuwJ:collections.osb.hu/belyeg.htm%22Tibold+Attila%22&cd=51&hl=hu&ct=clnk&gl=hu>

6 Tüskés Anna: *A pócsi Mária-kegykép kisgrafikai ábrázolásai*, http://www.centart.hu/letolt/arsperennis/44Ars_perennis_Tuskes_Pocsi.pdf. Több tanulmány rézmetszeteire is utal – Knapp Éva – Tüskés Gábor: *Barokk társulati kiadványok grafikai ábrázolásai*, Magyar Könyvszemle 115. évf. 1999/1. sz., <http://epa.oszk.hu/00000/00021/00020/0003-14d.html>

Andruskó Károly linómetszete, X3, 78×58

kapcsolódott vallási ponyvagyűjteménye⁷. Szeretettel emlékezik rá Horváth Ferenc festőművész: Tibold Attila atya gyakran járt vendégségbe Horváthékhoz, a későbbi festőművész az ő diafelvételein keresztül ismerhette meg más országok kultúráit és művészeti értékeit⁸.

Várkonyi Károly fametszete, X2, op. 879, 108×65

Ilyen gyűjtő szenvedélyű pap nem lehet véletlen, hogy bekapcsolódott az ex libris gyűjtésbe is. A KBK-ban őrzött

7 Tüskés Gábor–Knapp Éva: *Fejezet a XVIII. századi vallási ponyvairódalom történetéből*, http://epa.oszk.hu/00000/00001/00342/pdf/itk_EPA00001_1985_04-05_415-436.pdf

8 Pálfi Mária: *Vendégségben Horváth Ferencnél*, Pannonhalmi Hírek, 2004. tél, 8.

Csiby Mihály linómetszete, X3, op. 255 (1987), 92×47

belépési nyilatkozatok fényében Tibold Attila 1974-ben lett tagja a Kisgrafika Barátok Körének⁹. Saját nevére is készített ex libriseket, az Országos Széchényi Könyvtárban őrzött könyvjegyei Andruskó Károly, Várkonyi Károly, Csiby Mihály alkotásai (Exl. T/116–121, 282). Ex libriseinek gyakori motívumai a templomok (ezek közül is kiemelten a pannonhalmi bencés apátság), várak, angyalok, papok. Csiby Mihály 1987-ben készült ex librisén a lázi katolikus templom szerepel, az előtérben Szent Katalin szobrával (Csiby/205). Tibold Attila egyik legszebb ex librisén Szent Benedek profilja látható a pannonhalmi apátsággal, az *Ora et labora* jelmonddal (Exl. T/121, graf. Várkonyi). Tibold művészet iránti szeretetét magyarázza egy ex librise felirata: *A természet Isten alkotása, a művészet Isten unokája* (graf. Andruskó, Exl. T/116). Megszívlelendő üzenet ez mindannyiunk számára.

Vasné Tóth Kornélia

James Herbert McNair (skót) grafikája (1896)

PARTAGE PLUS PROJEKT: EX LIBRISEK DIGITALIZÁLÁSA AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUMBAN

A XX. század utolsó évtizedeinek rohamos technikai fejlődése átalakította a közgyűjteményi szférát is. A számítógép megjelenése nemcsak a műszaki tudományokat, hanem a humánszférát, a bölcsészetet is forradalmasította. A közgyűjteményi területet illetően legelőbb a könyvtárakban, aztán a múzeumokban és a levéltárakban is megjelentek a számítógépek, a digitális nyilvántartások. A magyarországi múzeumokban nincs közös számítógépes nyilvántartási rendszer, amely átfogná a teljes hazai múzeumi hálózatot. Az egyes múzeumok autonóm lehetőséget élveznek a tekintetben, hogy milyen programot választanak gyűjteményük nyilvántartásához. Mindenképpen fontos azonban, hogy az egyes nyilvántartások összekapcsolhatók, azaz egymással kompatibilisek legyenek.

Az Iparművészeti Múzeum gyűjteményeinek jellegéhez illeszkedő, egyedi fejlesztésű programot használ. A pár esztendeje továbbfejlesztett program – az iparművészeti tárgyak mellett – lehetővé teszi a tetemes grafikai gyűjtemény nyilvántartását, leltározását is. A grafikai kollekciónak legnagyobb része

James Herbert McNair (skót) grafikái (1901)

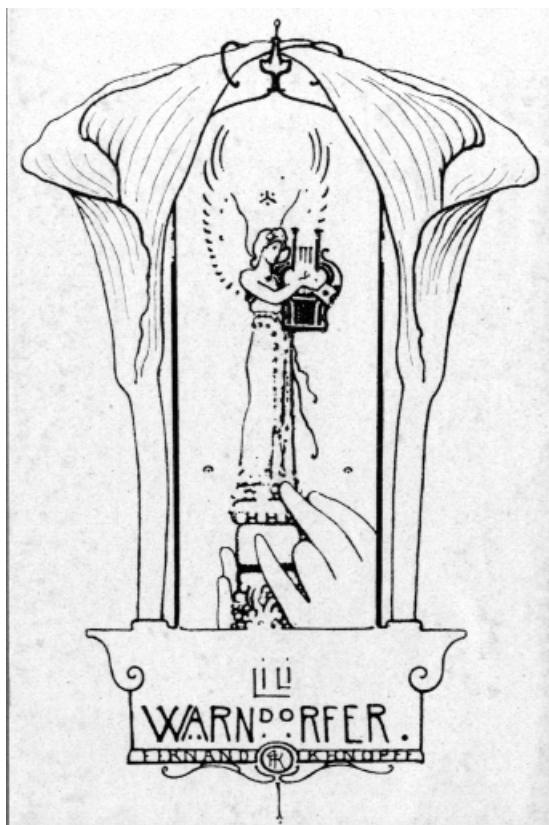
9 Belépési nyilatkozat Tibold Attila nevére, 1974., KBK Irrattár

ex libris, ugyanis a világ egyik legnagyobb ex libris gyűjteményét az Iparművészeti Múzeum őrzi, több mint 70.000 darabot. A gyűjtemény feldolgozásának irányát megadta a Partage Plus elnevezésű, nemzetközi digitalizálási projekt, amelynek keretén belül szecessziós műtárgyak, nagy részben ex librisek feldolgozására, szkennelésére és a szükséges metaadatok közlésére is sor került.

A 24 hónapos futamidejű projekt 2014 márciusában zárult le. Az Európai Unió támogatásával összesen 23 európai partner vett benne részt. A fő cél az volt, hogy a résztvevő intézmények országaik szecessziós emlékeit, műtárgyait digitálisan elérhetővé tegyék az Europeana portálon keresztül, azonos szempontok szerint.

Az Iparművészeti Múzeum budapesti szecessziós épületek digitalizálásán túl elsősorban természetesen saját műtárgy-állományának feldolgozására vállalkozott. Összesen 6200 rekordot szolgáltatunk az Europeana portál (www.europeana.eu) számára. Ugyanakkor ezek az adatok hozzáférhetőek az Iparművészeti Múzeum gyűjteményi adatbázisában is, amely a múzeum honlapjáról interneten elérhető (www.imm.hu)

A projekt keretén belül mintegy 2000 magyar és külföldi szecessziós ex libris került fel a világhálóra az Iparművészeti Múzeum gyűjteményéből. Először a múzeum „Szecesszió. A XX. század hajnala” című, 1996-ban megnyílt kiállításának anyagából pár tucatnyi kisgrafika. Ezt követően az igazi nagy feladat Rozsnyay Kálmán ex libris-gyűjteményének feldolgozása volt: a világfi, életművész író és grafikus kollekcója kitűnő szecessziós ex libriseket foglal magába, amelyekből főként a brit anyag kiváló (mint Gordon Craig, Harold Nelson, Gleeson White művei), de jelentős az osztrák, német, spanyol (pl. Alexandre Riquer) és természetesen a magyar grafikai rész is. Kitűnő művészek exlibrisai találhatóak a gyűjteményben: Fernand Khnopff, Max Klinger, Gustav Klimt, Alphonse Mucha.

Fernand Khnopff (belga) grafikája

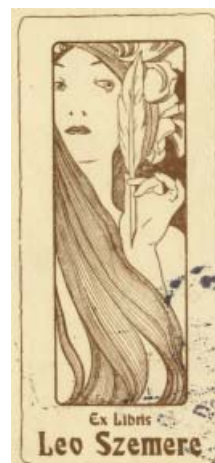
Rozsnyay kollekcójának java része immár elérhető a világhálón. A továbbiakban ezt az összeállítást még kiegészítettük dr. Soó Rezső professzor 1969-ben a múzeumnak ajándékozott gyűjteményéből: elsőként további magyar grafikákkal (elsősorban Horváth Hilda doktori értekezésének *Magyar ex libris művészet a XX. század elején*, 1986. műtárgylistája alapján). A külföldi alkotók közül dr. Soó gyűjtéséből a következők szerepelnek nagyobb számú ex libriszel a digitális közlésben: Franz von Bayros, Heinrich Vogeler, Fidus (Hugo Höppener), Bruno Héroux, Alfred Peter.

Mindegyik ex libris képpel együtt, tehát szkennelés után került be a digitális rendszerbe. Az alábbi adatok szerepelnek a grafikákról: az alkotó neve (család és keresztnév), születési és halálozási éve, alkotásának helyszíne, a tulajdonos/megrendelő neve (azaz az alkotás címe), a grafika datálása, technikája és természetesen a leltári szám. Ugyanakkor a Rozsnyay-gyűjtemény minden egyes, mintegy 3700 darabjának motívumlistája is elkészült, amely segítő a kutatást, megkönnyíti a témák szerinti keresést. (Ez utóbbi a kutatók számára hozzáférhető, személyes kutatás során, a neten keresztül ugyanis nem elérhető.)

Az Europeana nemzetközi projekt jelentősége abban is megnyilvánul, hogy a továbbiakban az egyes intézmények által rendelkezésre bocsátott művek messzemenő segítséget jelentenek egy-egy művész életművének kutatásában, oeuvre-katalógusok, ex libris-jegyzékek összeállításában.

A világháló megismerteti a nagyközönséget is az ex libris művészetével, a szakmai kört pedig egy-egy alkotó ritka vagy eddig ismeretlen lapjával. Különlegességek, ritkaságok bőven akadnak az Iparművészeti Múzeum kollekcójában is: mint például James Herbert McNair (1868-1955) művei. Más esetekben nagyhírű művészek kevésbé ismert kisgrafikai tünnek fel, és egészítik ki, teszik teljessé az életművet.

Horváth Hilda

Alphonse Mucha (cseh) grafikája

Vén Zoltán rézmetszete, C2 (2014), 100×65

EMLÉKEZÉS VADÁSZ ENDRE (1901-1944) GRAFIKUSMŰVÉSZRE

2014. május 9-i összejövetelünkön emlékeztünk a tragikus sorsú, nemzetközileg elismert képzőművészre. A méltatást Szőkefalvi-Nagy Erzsébet, a Somogyi-könyvtár munkatársa tartotta Rác Mária felkérésére.

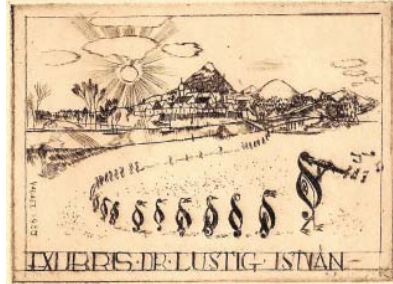
Vadász Endre Szegeden született. Édesapja terménykereskedő volt. Reálgimnáziumban érettségizett. 1918-19-ben Heller Ödön képzőművészeti szabadiskoláját látogatta. 1922-ben Pestre ment. A Képzőművészeti Főiskolán Olgyai Viktor, Zádor István, Fényes Adolf és Glatz Oszkár voltak a mesterei. Festészettel és rézkarcolással foglalkozott.

1926-27-ben Mohácson főiskolai táborban megismerkedett Valentin Györgyivel. 1928-ban házasságot kötöttek. Vadász Endre művészetét már fiatalon elismerték, még főiskolás, amikor a Szépművészeti Múzeum megvásárolta egy festményét. Rosner Károly a vonal kiforrott mestereként méltatta Vadász Endrét „A magyar fametszet új mesterei” című tanulmányban.

Szegeden több kiállítása volt, 1926-ban a Kass Szálló hallgatójában, 1927 tavaszán, 1934-ben Gáborjáni Szabó Kálmánnal, 1936-ban Buday Györggyel. A „Haláltánc” grafikai albumát a Szegedi Grafikabarátok jelentették meg. Ösztöndíjak és egyéni támogatók segítségével külföldön képezte magát. Európa és az Amerikai Egyesült Államok több városának kiállításain szerepelt alkotásaival és díjakat nyert.

Vadász Endre Szegedről Debrecenbe, majd Budapestre költözött. Szegediségét megőrizte, alkotásain később is feltűnnek a város szimbólumai, nevezetességei. Kapcsolata megmaradt szegedi támogatóival, barátaival. Első mecénásainak élete végéig készített metszeteket: Weisz Imrének esküvői meghívót, fiuk György János születési értesítőjét.

Lusztig István ügyvéd számára készített lapjain paragrafus motívumok szerepelnek. Egyébként Lusztig István Vadász Endre első alkotásjegyzékét adta ki.

Vadász Endre rézkarca (1935)

A Kolozs Lajos újszegedi ládagyártulajdonos részére készült alkotásokon a famegmunkálás folyamatát látjuk. Némedy Gyula ügyvéd, az Alföld költője lapjai a halál, a temető, korán elvesztett kislánya, Anna emlékét idézik. Gáspár Andor fogorvosnak köszönetül készített ex librist.

Déry Ernőné (kerékpár- és varrógépkereskedő felesége) a legaktívabb megrendelő. Bartos Lipót nevére is készített kisgrafikákat.

Ezen szegedi vonatkozású lapokat kivétítve, majd – nagy élményként – kézbe véve nézhettük meg.

Vadász Endre rézkarca (1935)

Grafikai között ott voltak a gyermekkorát visszaidéző gyermeki tisztaságú csodás munkái majd a kor történelmét tükröző kék-szürke színvilágú alkotások.

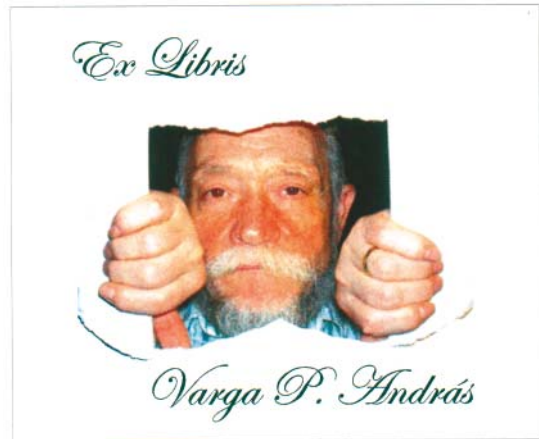
A megemlékezés aktualitását a művész és felesége halálának 100. évfordulója adta. Közösén döntöttek az öngyilkosságukról, 1944. június 3-án „elébe mentek a gettóban vagy a koncentrációs táborban rájuk váró kínhalálnak”.

Szőkefalvi-Nagy Erzsébet kiállítást rendezett a Somogyi-könyvtár földszinti tárlóiban „A vonal mestere és szegedi mecénásai. In memoriam Vadász Endre” címmel. 40 kisgrafika és néhány kiadvány is került a tárlókba: Vadász Endre magyar ex libris művész katalógusa, Haláltánc, Az úrfi aki a Paradicsomban járt, 12 népmese a művész illusztrációival.

Rác Mária

IN MEMORIAM VARGA PÉTER ANDRÁS (1944-2014)

Varga Péter András grafikusművésztől búcsúzik a Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület.

Varga Péter András számítógépes grafikája, CAD (2008), 58×70

A Jaschik Iskola hajdani művészeti igazgatóhelyettesében, a szentendrei művészeti iskola egykori igazgatójában lelkes és odaadó tagunkat veszítettük el, hiányát nagyon sokáig érezni fogjuk. Nagy álma, hogy művészeti iskolát teremtsen, nem valósulhatott meg. Ezt nem intézményi keretekben képzelte el, hanem olyan cél lebegett előtte, mint például ahogy a nagybányai iskolához tartozók közös szellemiséggel alkották műveiket. E cél érdekében próbálta az ifjúságot is bevonni, és ekkor, ebben a törekvésében talált rá egyesületünkre. Többször látott vendégül minket, egyesületi tagokat a Jaschik Iskola grafikai tanműhelyeiben, ahol találkozhattunk az éppen akkor végzősökkal és munkáikkal. Az egyesület szívesen támogatta törekvéseit, hiszen a fiatalok bevonása közös érdekünk volt.

Nagy álma a közös szellemi síkon álló művészeti iskoláról „csak” remény maradt. Önmaga számára túlságosan is magasra emelte a mércét, amelynek még az olyan megszállott művészetpedagógus is nagy nehézségek árán tudott megfelelni, mint egykor Jaschik Álmos volt. Már sosem tudjuk meg, hogy az iskolateremtés fáradtságos útján meddig jutott volna el, ha terveinek megvalósításában a könyörtelen betegsége meg nem akadályozza.

1971-től a nyugdíjazásáig tanított a ferencvárosi Kézműipari Szakközépiskolában. Az itt tanító Kondé László grafikusművész kezdeményezésére, és az iskolavezetés, valamint az iskolafenntartó főhatóság hozzájárulásával elindult a grafi-

Varga Péter András számítógépes grafikája, CAD (2008), 120×70

ka szak, amely a későbbiekben az iskola húzóágazatává vált. Ezt követően elindult az a törekvés, hogy az iskola tiszta profilú művészeti szakközépiskolává váljon. Igazgatóhelyettesként a szívügyeként kezelte, hogy az iskolát Jaschik Álmosról, a két háború közötti kiváló művésztanárról és művészetpedagógusról nevezzék el, s ez a névadó ünnepség 2009-ben ünnepélyes keretek között megtörtént.

Oktató-nevelő munkáját számos elismeréssel honorálták, többek között kiváló tanári, majd tanácsosi címet kapott, 2006-ban pedig a fővárosi közgyűlés Pro Education díjjal jutalmazta. A 2007-ben történt nyugdíjba vonulása után még pár évet tudott a művészetpedagógiának és az álmainak szentelni a szentendrei művészeti iskolában, de az egyre mostohább körülmények, illetve az iskola fennmaradásáért folytatott küzdelem felőrölték energiáját, és a betegségének kialakulását is sietette. Életének hetvenegyedik évében távozott el tőlünk.

Közel tizenöt éve kapcsolódott be az egyesületi munkába, fáradhatatlanul vette vállára a kiállítások szervezését és bonyolítását, itt említem meg például a békési vagy a debreceni kiállításaink utaztatását. Alkotómunkájában szintén „klasszikus” mércék vezették, ezek a művek többször is megjelentek újságunkban és katalógusainkban. A könyvjegyművészetében felfedezte az új informatikai médiumok nyújtotta lehetőségeket, és szívesen alkalmazta munkáiban. Korábban még arra is volt energiája, hogy az Iparművészeti Egyetemen posztgraduális képzés keretében másoddiplomázzon múzeumpedagógia, valamint vizuális nevelés és környezetkultúra szakokon. Ezek a tanulmányok új lendületet vittek a művészetébe.

Grafikai munkásságát három nagyobb részre bonthatjuk. Kép-, alkalmazott- és kisgrafikai műveit ugyanazok az ismérvek jellemzik: a művészi tradíciók megtartása, a szabadkézi rajz és írás tisztelete, kalligrafikus megoldások kompozícióba illesztése, a komputergrafika eszköztárának mértéktartó alkalmazása.

Varga Péter András számítógépes grafikája, CAD (2008), 110×57

Egyesületünkön kívül tagja volt még a Molnár C. Pál Baráti Körnek, amelynek tárlatain szintén részt vett. Hasonlóképpen tagja volt a Művészetbarátok Egyesületének is. Több egyéni kiállítást rendezett, ezekről rendre beszámoltunk az újságunkban. Számos közös tervünk volt még a jövőre vonatkozóan, de ennek megvalósításában már nélkülöznünk kell őt. Az egyesületi krónikánkba többszörösen beírta nevét, emlékét megőrizzük és ápolni fogjuk.

Elhangozott Budapest, 2014. október 22-én a temetésen.

Ürmös Péter

AZ UTOLSÓ KIÁLLÍTÁS BÚCSÚ DR. MAYER JÓZSEFTŐL (1937-2014)

Amikor az alábbi megnyitó beszéd elhangzott 2014 márciusában, egyikünk sem gondolta, hogy Jóska ugyanennek az évnek november 11-én, 77 éves korában végleg elhagy minket. Távozásával nagy űrt hagyott maga után. Az egyesületünk vezetőségi tagja volt több cikluson keresztül. Szerényen a háttérbe húzódva dolgozott az egyesületért, nagy szerepe volt abban, hogy a Fészek Klubban tartott összejöveteleink megrendezéséhez elfogadható helyiségbérleti árat sikerült időről időre kiharcolni. A MÁV egykori főtanácsosaként a vasúti témájú ex libriseket gyűjtötte és ilyen megbízásokkal látta el a grafikusokat. A KBK rendezvényeinek állandó résztvevője, többször tartott kiállítás megnyitót is. Keményen állta a megpróbáltatásokat, szívmitétje után is változatlanul az egyesület alapemberei közé tartozott. Kiújult betegsége miatt már a szeptemberi közgyűlésen nem vállalt egyesületi tisztséget. Akkor nem tudtuk, hogy ez volt az utolsó alkalom, amikor körünkben üdvözölhettük. A gyűjteményéből utóljára a Csokonai Művelődési Központban rendezett kiállítást, a megnyitó szövegének szerkesztett változatával emlékezünk rá.

GONDOLATOK DR. MAYER JÓZSEF EX LIBRIS GYŰJTEMÉNYÉNEK KIÁLLÍTÁSÁHOZ

Elhangzott a Csokonai Művelődési Központban
2014. március 14-én

A március tizenötödikei nemzeti ünnepünk előestéjén több grafikai kiállítás varázsol ünnepi hangulatot közénk, hiszen ritka az olyan alkalom, amikor több grafikai kiállítás látható egyidejűleg. Valójában ezt az ünneplést már tavaly elkezdtük, amikor a magyar ex libris történetének száz évét reprezentáló anyagot mutattunk be a kőbányai ARTOTÉKÁBAN, majd idén

Foto Várkonyi Zsolt

Pápán. Ezt a kezdeményezést folytatva jelenleg már a második budapesti helyszínen látható a Gyűjtemények Kiállítása, amely a KBK egyesület 18 gyűjtő- és művésztagjának az anyagából mutatott be inkább a kortárs magyar kisgrafikára fókuszáló kiállítást. Következő állomásként pedig most Dr. Mayer József ex libris gyűjteményét mutatja be, amelyet Ferk Ilona szakavatott munkával paszpartúzott és installált falra kiállításra kész állapotba. A művészi élmény teljességét fokozva itt a Csokonai Művelődési Központban működő Szent István Bélyeggyűjtő Kör tagjainak anyagából összeállított válogatást is láthatjuk egyidejűleg, az ex libris kiállítás mellett.

A két anyag együttes bemutatása alkalmat teremt olyan összehasonlításra, ami egyébként kézenfekvő, hiszen mindkét esetben kisgrafikáról van szó. A bélyeg eredetileg a postaköltségek fedezésére, postai küldemények bérmentesítésére szolgáló postai értékjegy, az ex libris könyvtulajdon jelzésére szolgáló nyomtatott lap, amelyet a könyv borítójának belső

Fery Antal fametszete, X2, Op. 1747 (1985), 100×75

Zórád Ernő grafikája, 130×90

oldalára ragasztanak. Az előbbi gyártási példányszáma száz-
ezres nagyságrendű lehet, a könyvjegyé nem éri el az ezret
sem. Látszólagos ellentmondás: minél kevesebb van egy adott
sorozatból, annál többet ér (lásd a Mauritiusok esetét). Nyomat-
tatott grafika mindkettő, szöveggel és ábrával ellátva. Erede-
tileg a bélyeg mérete a levél méretéhez igazodik, az ex libris
pedig a könyv méretének függvénye. Az előbbi az adott kor
nyomdai csúcstechnológiájával készül állami monopólium
által szabályozva; az utóbbi művészi sokszorosító nemes-
grafikai eljárásokkal magán megbízásokra készül. Az első pár
négyzetcentiméter felületen közöl információkat, a másik mé-
rete akár az A6-B6-os formát is meghaladhatja. Attól kezdve,
hogy funkciói megváltoznak (illetékbélyeg, első napi bélyeg),
vagy eredeti funkcióját elvesztve elkezdi gyűjteni és cseretá-
rgy lesz, a használati szokások is megváltoznak. Megjele-
nik a névérték nélküli változat levélzáró bélyegként, azután
tagdíj bélyeg, és sorolhatnánk. Az ex libris idővel ajándéklap,
majd később szintén cseretárgy lesz. Gyűjtemények megbe-
csült darabjaivá válnak, amelyeket kiállításokon mutatnak be.
Gyűjtési területekre specializálódnak téma, ország, esemény
stb. szerint. Ez még mindig az aranykor. Azután minden meg-
változik. A bélyeg elveszti ékességét, a fogazást, majd pedig
az ábrát. Egyszerű öntapadós vignetta váltja fel. Az informati-
kai forradalom és internet világában az emberek már nem kül-
denek levelet postán, hanem chatelnek. Több mint háromezer
postát zártak be a tengerentúli minta-országban. Kanada is ki-
nyilvánította ezen szándékát a „nagy testvér” követésére. És
már mi is bevezettük a mozgó postát a megszüntetett postahi-
vatalok helyett. Ex libris? Könyvet sem olvasnak az emberek.

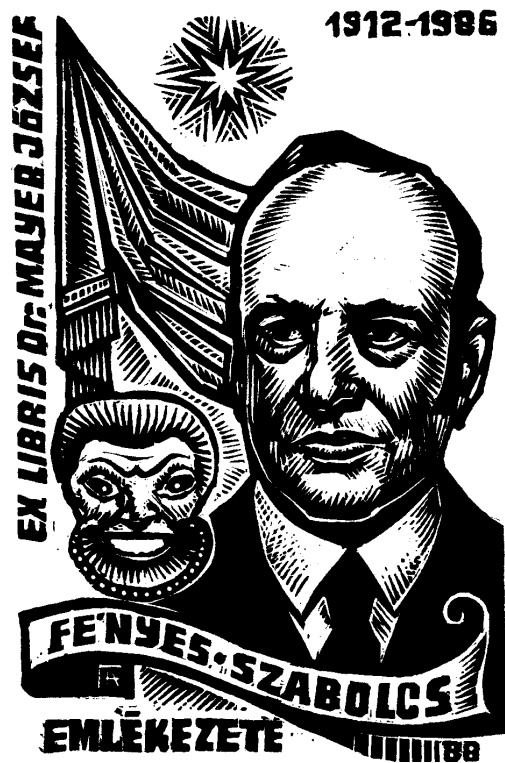
Akiben ez az igény belső kényszerből mégis él, annak ott a digitális könyvtár. Ex libris? Ugyan minek és kinek?

Erre a kérdésre ad választ Dr. Mayer József könyvjeggyűjteménye. A választ vizsgáljuk meg tételenként. **Első tétel:** Tematikus anyagról van szó, leginkább a vasút, és ahhoz kapcsolódó témakörök jelennek meg lapjain. Kézenfekvő a párhuzam az iménti postai példákkal, hiszen nem is olyan rég (már a jelenlegi parlamenti demokrácia időszaka alatt) hogy is kezdődött a falu elsoványodása? Iskolát, postát bezárni, szárnyvonalat megszüntetni – alapképlet alapján működött a vidék(vissza)fejlesztés itt a Kárpát-medencében. Ezért fontos, hogy ezt a gyűjteményt minél több helyen lássák az emberek, hiszen sok esetben figyelemfelhívó, protestáló vagy kordokumentum sze-

Fery Antal fametszete, X2, op. 1953, 110×80

repet is betölthet. Lásd például Sajtós Gyula lapját. **Második tétel:** A mai reklámok vizuális terrorja annyira eluralkodott, hogy alig jut lehetősége az embereknek a hagyományos értelemben vett klasszikus szépség megragadására és befogadására. Íme, a második indok a jelen kiállítás bemutatására. De ha már említettük az alkalmazott grafikát, ebben a műfajban is lehet alkalmazni az újabb technikát, ahogy Varga Péter András számítógépes lapján látjuk. **Harmadik tétel:** megtalálni azokat a művészeket, akik tolmácsolni tudják Dr. Mayer József szándékai szerinti mondanivalót, ez sem egyszerű feladat. Ilyen formában az itt bemutatott anyag szintén keresztmetszetet nyújt a bevezetőben említett kiállításokhoz hasonlóan a huszadik század végi magyar kisgrafikáról, illetve a kortárs törekvésekről. **Negyedik tétel:** a faluromboláshoz hasonló törekvések a művészeti életben is megfigyelhetők. Saját szakterületemen tapasztalom a képgrafika elsoványodására irányuló oktatáspolitikai szándékot. Ezért fontos, hogy a kiállításnézők minél több helyen találkozzanak a művészi nemes-grafikai sokszorosító eljárásokkal, nehogy azután egyre több művésztől nyilatkozzanak úgy, mint ahogy egyszer Vén Zoltánt szólították: az utolsó rézmetsző lovag. Ezért külön köszönjük Dr. Mayer Józsefnek azt a műfaji sokszínűséget, amit itt most számunkra bemutatott. **Ötödik tétel:** minden gyűjtemény tartalmaz olyan specifikumokat, amelyekről mondják azt, amit a reklámokban

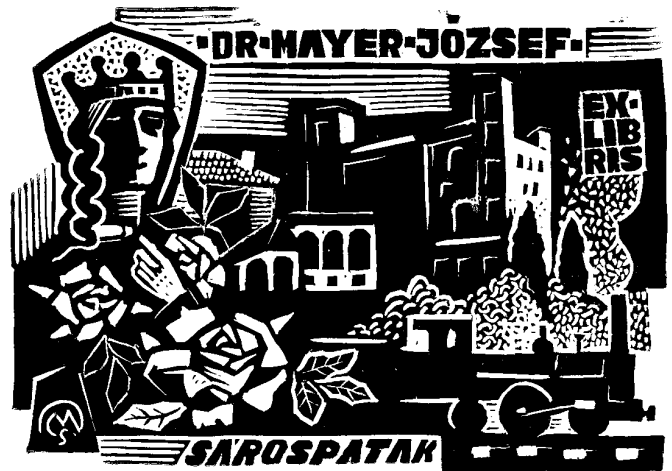

Fery Antal fametszete, X2, op. 1892, 120×75

szoktak hangoztatni: csak itt és most látható! Ezeket a gyűjtőnek fel kell kutatni, be kell cserkészni, majdnem olyan, mint egy vadászat, csak békésebb és humánusabb. Dr. Mayer József gyűjteményének specifikuma valójában az, amivel a magyar vasút technikatörténeti krónikája lehetne. **Hatodik tétel:** minden gyűjtőt köszönet illet azért, hogy időt, pénzt, fáradságot nem kímélve létrehoz egy olyan gyűjteményt, amely a magyar vagy az egyetemes művelődéstörténet egy kisebb területét képviseli, az arról gyűjtött relikviákat az utókornak megőrzi és sok esetben tanítási céllal bemutatja. Ezek a gyűjtemények a nemzeti kulturális örökség részét képezik, csak a hivatalok olyan mértékben vannak elfoglalva a saját öngazdálkodási tevékenységeikkel, hogy ezek a hivatalos köszönetnyilvánítások mindezülig elmaradtak. Helyettük most én köszönöm meg Dr. Mayer Józsefnek az ex libris gyűjteményének létrehozását és bemutatását, amivel a mai napot ünneppé varázsolta.

Ürmös Péter

Grafikai gyűjteménye a sárospataki Vármúzeumba került.

Csiby Mihály linómetszete, X3, op. 311 (1996), 65×90

HÍREK

KÖZEL 20 ÉVEN ÁT VOLT A KBK TITKÁRA

A 80. SZÜLETÉSNAPIJÁT ÜNNEPLŐ
VIDA KLÁRA KÖSZÖNTÉSE

Vida Klára (1934–) jogtanácsosként, ügyvédként, közjegyzőként dolgozott Budapesten, jelenleg Érden él. Érdi otthonában fogadott, ahol együtt emlékeztünk a KBK-ban töltött évekre, a körben végzett munkájára, és ex libris gyűjteményébe is betekintést nyerhettem.

Csiby Mihály linómetszete, X3, op. 94 (1977), 95×65

1976-ban Illyés Sándor László (1906–1978) jogással való találkozása indította el az ex libriszel való foglalkozás útján. Ő hívta fel a figyelmét a FÉSZEK klubban működő Kisgrafika Barátok Körére, bemutatva a 70. születésnapja alkalmából a kör művészei által nevére készített ex libriseket, alkalmi grafikákat. Vida Klára később Réthy Istvántól (1909–1988), a kör akkori titkárától érkezett invitáló levél hatására kezdett el járni a klubba. Megismerve a kör céljait, törekvéseit, egyre aktívabb taggá vált, 1981–2000 között elvállalta a KBK titkári teendőit.

Titkársága idején, 1990-ben (pontosabban a Fővárosi Bíróság 1989. november elseji végzésével) történt meg a kör egyesületté alakulása, ezzel egyidejűleg a szervezet új nevet vett fel: Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület. A kör folyóirata, a Kisgrafika is új formátumban jelent meg, a szerkesztő Arató Antal, a tördelő szerkesztő Naszályi Gábor, a felelős kiadó a titkár, Vida Klára lett. Az egyesületté alakulás alkalmából Vida Klára „rég-új” titkár köszöntő cikke nyitotta a Kisgrafika folyóirat 1990/1–2. számát: Megszűnt a KBK! Éljen a KBK! címmel. Az 1990-es években jelent meg a Kisgrafika folyóirat különszámaként a Magyar ex libris-gyűjtők arcképcsarnoka (1994, 1997) c. két füzetszerű kiadvány, mely neves ex libris gyűjtőkről (pl. Krier Rudolf, Semsey Andor, Réthy István, Soó Rezső stb.) közöl portrékat, önvallomásokat. E számok felelős kiadója Vida Klára volt.

Ezres nagyságrendű ex libris gyűjteményében kiemelkedően sok lap szerepel Fery Antal, László Anna, Moskál Tibor, Nagy László Lázár, Petry Béla, Sterbenz Károly, Stettner Béla, Vén Zoltán, Várkonyi Károly alkotásaiból, néhányuktól albumot is őriz. Kb. 100 ex librist készíttetett a nevére szólóan, több grafika dúcát is őrizi. A grafikusok nemegyszer ajándékként (nem előzetes rendelés alapján) alkottak a számára ex librist. Első ex librisét Csiby Mihály készítette, 1977-ben. A nevére ex librist, alkalmi grafikát készítőik széles palettáján említhető Andruskó Károly, Bálint Ferenc, Cseh Gusztáv, Csiby Mihály, Fery Antal, Hervai Katalin, Kékesi László, Kőhegyi Gyula, König Róbert, M. Makkai Piroska, M. Kiss József, Moskál Tibor, Perei Zoltán, Petry Béla, Stettner Béla, Ürmös Péter, Várkonyi Károly, Vén Zoltán, Vincze László, Xantus Géza stb., a külföldiek közül a cseh Pavel Hlavatý neve.

Sokszor a művészre bízta, hogy milyen témát válasszon. Kedvelt témája a zene, a zeneszerzők közül Mozart alakja – nem véletlen, hogy az ő árnyképe látható P. Hlavatý egy számára készült, különleges megformálású ex librisén. Ez az ex libris a grafikus egy zeneszerzőket bemutató sorozatába illeszkedik. Zenei vonatkozású Kékesi László Mozart-portréja, Fery Antal egy Beethoven-émléklapja.

A gyűjtemény neves személyeknek emléket állító lapjai közül Fery Antaltól szerepel egy Szent István királyunkat ábrázoló ex libris, ill. Széchenyi István-, Juhász Gyula-, Kosztolányi Dezső-, Csontváry Kosztka Tivadar-émléklap. A Szegedi Panteon sorozatba illeszkedik a Móra Ferenc emlékére alkotott grafika, alkotója a szegedi László Anna. Radnóti Miklósnak M. Kiss József, Szabó Lőrincnek Moskál Tibor grafikusok portrégrafikái állítanak emléket.

Ezen túl a tematika változatos: Stettner Béla figurális kompozíciói, König Róbert lovas képei, Bálint Ferenc néprajzi vonatkozású ex librisei sajátos szint képviselnek a gyűjteményben. Csiby Mihály alkotásai főként Vida Klára foglalkozására utalóak, közös bennük a jogász hivatás attribútumaként a paragrafus jel: égből lehulló paragrafusok elől esernyő alá bújó masnis kislány alakjával, ill. váza mellett pergamennel, paragrafussal.

Csiby Mihály linómetszete, X3, op. 86 (1977), 87×55

Az ex librisek mellett részvételi jegyek és egyéb alkalmi grafikák tanúskodnak Vida Klára a KBK budapesti, ill. vidéki rendezvényein való ottlétéről, pl. az 1978-as debreceni, az 1981-es budapesti Országos Kisgrafikai Találkozó, az 1988-as szegedi Országos Találkozó stb. Ekkoriban divat volt, hogy grafikusok tagsági jegyeket készítettek a körbe tartozók számára, fennmaradt Perei Zoltán Vida Klára nevére szóló lapja 1981-ből.

Vida Klára közel húszévi titkársága alatt maradandót alkotott, segítve a kör fennmaradását, munkájának sikerét. Bár a kisgrafika gyűjtést jelenleg már nem folytatja, számos szép élményt őrzött meg ebből az időszakból. Munkáját megköszönve, nyolcvanadik születésnapja alkalmából szeretettel köszöntjük.

Vasné Tóth Kornélia

Olvasóink nevében elnökségünk is gratulál dr. Vida Klárának, s további jó egészséget kívánunk, ám csak sajnálni tudjuk, hogy előkészítés nélküli, hirtelen lemondása igen nehéz helyzetbe hozta az egyesületet, hónapokig nem tudtunk gazdálkodási tevékenységet végezni, mert az új titkár, Palásthy Lajos megválasztására csak a következő év tavaszán került sor. Ám mindez a múlté, éljen a jövő. (A szerk.)

A GRAFIKAI KULTÚRAKÖZVETÍTÉS DOKUMENTUMA

Szívet, szemet gyönyörködtető ízléses füzetet hozott a posta a közeli napokban. Padné Szabó Mária hat ex libris és kisgrafikai kiállításához írott és elmondott bevezető szavait gyűjtötték egybe a Kiadók. Két város – Ajka és Pápa – kiállításait látogató közönséget szólította meg ezekben a megnyitó beszédekben, melyek így olvasva is érdekes, izgalmas olvasmányok. Írójuk belülről látatja a gyűjtőket, a kiállított alkotásokat, s közben feltárja önmagát, vall arról, hogy mit jelent neki az ex libris és a kisgrafika. Vall arról is, hogy miért fontos a gyűjtemények bemutatása kiállításokon.

A füzet három írása – a sokunk által jól ismert és tisztelt – Krajcsi Tiborné és Kundermann Jenő gyűjteményéből bemutatott anyaghoz, kettő a KBK Ajkai Csoportja tagjainak gyűjteményéből válogatott, s végül egy Kundermann Jenőhöz és az öt gyűjtőmunkájában támogató családjához kapcsolódik.

Krajcsi Tiborné és Kundermann Jenő gyűjteménye, mind az alkotók témáit, mind azok technikai kivitelezését illetően sokszínű, s széles az alkotóművészek hovatartozásának a palettája is. Padné Szabó Mária megnyitóiban összhangot teremt a gyűjtő-kiállítók, az alkotások, és a látogatók között. Szavaiból érezni, hogy maga is gyönyörködik az alkotóerő szépségében, a technikai megoldások egyediségében, a látvány nagyszerűségében. Ugyanakkor értékeli, méltányolja azok munkáját, akik a művészet terjesztésének eszközeiül az alig tenyérnyi nagyságú ex librist és kisgrafikát választották, mind Krajcsinét, mind Kundermann és az ajkai gyűjtőkör arra vállalkozó tagjait, akik gyűjteményük féltett darabjait a tablókra helyezték.

Padné Szabó Mária ezekben a kiállítási megnyitókban értékelt, párhuzamot von, összefüggésekre mutat rá, anélkül, hogy kioktatna, s így tanít és vezet az ex librisek és kisgrafikák labirintusában. Írásai kultúraközvetítő folyamat dokumentumai, melyek értékítéleteiben művészettörténeti megalapozottságról tanúskodnak.

Kinek/kiknek ajánlhatom jó szívvel és lélekkel ezt a „kisedd” füzetet? Azoknak elsősorban, akik e miniatűr alkotásokat szeretik és keresik bennük a szépet. Másodsorban azoknak,

akik általában szeretik a grafikát – bármily méretű és technikai megoldással készült legyen is az – s meglátják benne a szépet, és szívesen figyelnek a róluk szóló okos beszédre.

(Padné Szabó Mária: Kisgrafikai kiállítások megnyitói [2009-2014]. Ajka – Pápa. Pápa, 2014. 24 p.)

Lenkey István

A Sümegi Püspöki Palota a Zene Világnapja alkalmából kiállítást rendezett Krajcsi Tiborné és Kundermann Jenő zenei témájú ex libriseiből „TÁNC-ZENE-KÉP” címmel. A tárlatot Paukovics László zenetanár, karvezető nyitotta meg. A kiállítást – ahol a lapokat régi hangszerekkel egészítették ki – Padné Szabó Mária középiskolai tanár mutatta be. A nagyon szép rendezés Major Katalint, az intézmény vezetőjét dicséri. A kiállítás november végéig volt megtekinthető.

A Kisgrafika Barátok Köre tagsága sok szeretettel és tisztelettel köszönti **Semsey Andorné Ila asszonyt**, körünk régi és legidősebb tagját, aki november 2-án töltötte be 95. születésnapját! Isten éltesse!

Tavaszy Noémi grafikusművész 87. születésnapját ünnepelte november 13-án. Neki is gratulálunk!

LAPSZEMLE

KNÍŽNÍ ZNAČKA 3/2014 Sajnálatos módon véletlenül a 4/2013 rövid német nyelvű kivonat érkezett meg a legfrissebb cseh kiadvánnyal, így az ismertetés főként a reprodukciókra korlátozódik.

A jubiláló művészek sorában kiemelkedik Daniela Benešová, aki 1929-ben született és színes litográfiai kapcsán lett ismert.

Tematikus ex libris-válogatásban mérleget ábrázoló lapokat gyűjtöttek össze.

Két melléklet: két oeuvre-katalógus tartozik a kiadványhoz: Karel Šafář (1938) ex librisei (1973-2014) illetve Blanka Votavová (1933) kisgrafikai (1983-2011) szerepelnek a listában, névmutatóval.

NORDISK EXLIBRIS TIDSSKRIFT 2/2014 A dán gyűjtőegyesület is az előregedés tényével küzd. A kiutat részben a fiatal (főként tehetséges kelet-európai) grafikusok ösztönzésében, nemzetközi pályázatok kiírásában látják.

A kiadványban érdekes válogatás látható a legrégebbi (XVI. század végi) és a legújabb – F. Eissner, C. Berg, J. Arrak, V. Mezzetti, Hua Shaoying – ex librisekből.

NORDISK EXLIBRIS TIDSSKRIFT 3/2014 Az ex libris-művészet – és könyvillusztrálás, könyvkiadás – legősibb művészi technikáját, a fametszetet idézi fel egy átfogó összeállítás, P. N. Barnett ausztrál gyűjtő, műbarát 1934-ben megjelent könyvére támaszkodva.

EXLIBRIS NYT 2014. Nr. 2. A dán szórólappal röviden szól a superexlibrisről, valamint a digitális ex libris múzeumról (<http://art-exlibris.net>): a Frederikshavn múzeum ex libris-gyűjteményében a feldolgozás eredményeként több ezer alkotást digitalizáltak, főként német, amerikai és természetesen dán műveket, de magyar alkotások is bőven akadnak.

EXLIBRIS ABOENSIS Nro 87, 3/2014 A cím- és hátoldalon S. Väljal (1928-2014) kedves, derűs kisgrafikái láthatók. Egy cikkben H. Honkanen, a fehér/piros ex librisek „poétáját” mutatják be. Kitekintés más kultúrára: Barcelona, a gyűjtők városa; lengyel ex libris-kultúra.

Egy iskola bemutatása, ahol a gyerekek ex librisekkel is foglalkoznak.

Gyűjtőknek ötlet: a horoszkópos ex librisek világa.

Tanulmányok az ex librisek aukciós árai; Andruskó Károly lapjai is szerepelnek, 5 illetve 10 eurós összeggel.

GRAFIEK WERELD (www.exlibriswereld.nl) No. 3. 2014 A holland egyesület őszi kiadványa tartalmában és megjelenésben egyaránt kitűnő minőségű. F. Dekkers tájképei mellett kortárs kisgrafikákról olvashatunk: a bolgár P. Chinovsky litográfiai kapcsán. Jan Sluijters bemutatása során felhívják a figyelmet digitális oeuvre-katalógusára: <http://sluijters.rkdmographs.nl>

A nemzedékeket átfogó gyűjtőszemle kapcsán a lap közli Nagy Árpád egyik ex librisét (Ineke van Mourik).

NIPPON EXLIBRIS ASSOCIATION NEWSLETTER No. 161 (2014. július) Go-t játszik egy fehér golyó és egy fekete varjú Y. Hara ex librisén.

S. Risho ex librisein különös univerzum elevenedik meg: kastélyszerű struktúrák és belőlük kinövő organizmusok lebegnek a légtérben. M. Yoshimoto orchidea-sorozata, Y. Ohmoto hegyeket, virágokat ábrázoló lapjai érdekesek a gyűjtők számára.

Külföldi művészek közül a nagyszombati születésű P. Augustovicot mutatják be, akitől több japán gyűjtő rendelt már lapot.

Horváth Hilda

NÉZŐ•PONT 2014. szeptember. Ebben a számban a lapunk ismertetése mellett „Könyvheti exlibrisek Debrecenből” címmel a Grafikusművészek Ajtosi Dürer Egyesülete, mely évek óta állandó résztvevője az ünnepi könyvhét debreceni eseményeinek; tematikus könyvjegyeiket az Alföldi Nyomdával közös sátorban dedikálták az alkotók. 2014-ben debreceni és Debrecenhez kötődő irodalmi személyiségeknek állítottak emléket linómetszetes grafikai lapjaikon. A 10 művész között Szilágyi Imre, Vincze László nevét emeljük ki.

EGYESÜLETI HÍREK

A tagdíj 2015. évben is változatlanul 2000 Ft/év, külföldieknek 30 euro. Kérjük a tagdíjat minél előbb rendezni. Köszönjük!

Herbert Ott (D) fametszete X2, 65×117

AUSZUG

Kornélia Tóth Vas: Die Stätte der nationalen Erinnerung auf Exlibris (2. Teil)

Der Artikel führt die ungarischen historischen und nationalen Gedenkstätte Sopron, Esztergom, Visegrád, Eger, Sárospatak, Szeged, Keszthely, Tihany, Pécs, Mohács, Debrecen, usw. vor, die auf Exlibris vorgekommen sind.

Kornélia Tóth Vas: Buchzeichen berühmter Sammler in der Landesbibliothek Széchenyi: Attila Tibold

Gábor Attila Tibold (1926-1994) Benediktinermönch, ehemaliger Seelsorger in Pápa, in Lázi, Bibliothekar, Direktor im Archiv der Erzabtei in Pannonhalma, seine Tätigkeit als Exlibris Sammler wird im Artikel vorgeführt.

Hilda Horváth: Projekt Partage Plus: Digitalisierung der Exlibris im Kunstgewerbemuseum

Im Rahmen eines internationalen Digitalisierungsprojektes ermöglichte die Bearbeitung eines Teiles der Exlibris im Kunstgewerbemuseum hervorgehoben die Sammlungen von Kálmán Rozsnyay und Rezső Soó.

Mária Rácz: Erinnerung an den Graphiker Endre Vadász (1901-1944)

Der szegediner Kreis an seiner Zusammenkunft im Mai 2014 erinnerte an den international anerkannten Künstler, der ein tragisches Schicksal hatte. Die Würdigung wurde von Erzsébet Szőkefalvi-Nagy, Mitarbeiterin der Bibliothek Somogyi gehalten.

Péter Ürmös: In memoriam Péter András Varga

Der Artikel setzt ein Denkmal de mim Jahre 2014 verstorbenen Graphiker, dem künstlerischen Direktor-Stellvertreter der Schule Jaschik, dem ehemaligen Direktor der Kunstschule von Szentendre, dem Organisator zahlreicher Ausstellungen der KBK.

Péter Ürmös: Die letzte Ausstellung – Abschied vom Dr. József Mayer

Dr. József Mayer – jahrelang Mitglied des Verwaltungsausschusses der KBK, er eröffnete viele Ausstellungen – ist im Jahre 2014 gestorben. Zuletzt wurden Exlibris aus seiner Sammlung im Kulturzentrum Csokonai ausgestellt, in erster Reihe die, die mit Eisenbahnmotiven versehen sind.

*

*Áldott szép karácsonyt
és boldog új évet kívánunk
minden kedves olvasónknak!*

nemes Török János grafikája

SUMMARY

Kornélia Tóth Vas: Places of Historic and National Memory on Bookplates, Part 2

The article presents historic sites, buildings, persons and monuments related to places of historic and national memory in cities like Sopron, Esztergom, Visegrád, Eger, Sárospatak, Szeged, Keszthely, Tihany, Pécs, Mohács, Debrecen as depicted on ex libris by Hungarian artists.

Kornélia Tóth Vas: The Legacy of Attila Tibold in the Famous Collectors' Bookplates Series at the National Széchényi Library

The collecting activities of Attila Gábor Tibold OSB (1926-1994) are described in the article. As well as collecting and commissioning ex libris he also collected postcards, stamps, devotional pictures and early popular books. He was a Benedictine monk, and he served as pastor in Pápa and in Lázi. He was also a chief archivist and director at the Abbey Archives in Pannonhalma.

Hilda Horváth: The Partage Plus Project: Digitization of Ex Libris at the Museum of Applied Arts, Budapest

The Museum of Applied Arts, having one of the largest ex libris collection in the world, joined a large-scale international digitization initiative. The results of project of two years are published on the *Europeana* portal and also accessible through the Museum's own homepage. The Museum has digitized 6200 remarkable items of its art nouveau collection. Approx. 2000 of the ex libris have also been digitized with descriptive data featuring first of all the collection of the journalist playboy Kálmán Rozsnyay (1871-1948) and that of the botanist professor Rezső Soó von Bere (1903-1980).

Mária Rácz: Commemorating Endre Vadász (1901-1944), Graphic Artist

The group of Szeged in our society held a meeting this May in commemoration of Endre Vadász painter and etcher of wide reputation. He was widely exhibited in his life. He designed several bookplates for citizens of Szeged. He died young together with his wife in tragic circumstances. Erzsébet Szőkefalvi-Nagy, a senior staff member of Somogyi Library presented an appreciation of the artist.

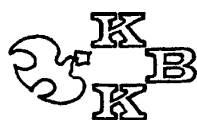
Péter Ürmös: Péter András Varga, In Memoriam

The graphic artist passed away in 2014. He was a dedicated teacher, he served as deputy headmaster of and retired from Jaschik Secondary School of Art. He organized a number of exhibitions in our society (KBK).

Péter Ürmös: The Las Exhibition. Farewell to Dr József Mayer

József Mayer, lawyer passed away in 2014. He was on the executive board of KBK for many years. Last time a part of his collection focusing on railway themes was on display at Csokonai Cultural Centre, Budapest

News, Press Review, Society Matters

A Kisgrafika Barátok Köre Egyesület
internetes honlapja:
www.kisgrafika.hu

BOLDOG ÚJ ÉVET KIVÁNUNK

**ANTOON & HERMINA
VERMEYLEN & HORVÁTH
ÜVEGFESTŐMŰVÉSZ-GRAFIKUS
H-4432 NYÍRSZÖLŐS-EGRESKÖZ14**

Anton Vermeulen grafikája

Szoboszlai Mata János fametszete, X2/2, 95×65

Szűcs Pál grafikája, 65×130